

Lisää tutkimustietoa Ukrainasta

Viime vuonna Ukraina joutui tahtomattaan maailmanpolitiikan polttopisteeseen Venäjän provosoimattoman ja laittoman suurhyökkäyksen seurauksena. Ukrainan urhoollisesta taistelusta ekspansiivista naapuriaan vastaan on tullut osa jokapäiväisiä uutisiamme, mutta samalla olemme heränneet siihen, miten huonosti tunnemme tuon maan ja sen kulttuurin. Jopa itäisen Euroopan tutkimuksen parissa Ukraina on saanut kokoonsa ja merkitykseensä nähden hämmästyttävän vähän huomiota. *Idäntutkimuksen* ensimmäinen Ukraina-teemanumero ilmestyi toki jo vuonna 2005, jolloin pohdittiin oranssivallankumouksen seurauksia. Teemanumerossa käsiteltiin mm. Ukrainan uudistuspolitiikkaa, Venäjän-vastaista rajaa ja kyläkarnevaaleja sekä ukrainan ja venäjän kielten suhdetta. Yleisen huomion keskipisteeseen Ukraina ei kuitenkaan noussut, mistä kertoo esimerkiksi se, että ukrainankielistä kirjallisuutta ei vielääkään ole suomennettu kuin muutaman teoksen verran.

Kansainvälinen huomio Ukrainaan toki kasvoi vuoden 2014 tapahtumien jälkeen, mutta edelleenkin laajaa kiinnostusta maahan ja sen kulttuuriin itseensä ei ole esiintynyt. Nyt vuonna 2023, jolloin koko valtion olemassaolo on uhattuna, Ukraina on – Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seuran tämänkeväisen webinaarin otsikon mukaisesti – yhä ajankohtaisempi, mutta edelleen heikosti tunnettu. Tämän *Idäntutkimuksen* historian toisen Ukraina-teemanumeron tarkoitus on tehdä siitä Suomessa hieman paremmin tunnettu. Samalla lehti haluaa osoittaa tukensa Ukrainan olemassaolon ja itsemääräämisoikeuden puolesta.

Suomessa ei vielääkään tehdä valtavan paljon suoraan Ukrainaa käsittelevää tutkimusta, eikä yksi teemanumero tietenkään pysty tarjoamaan kuin silmäyksen tämän pinta-alaltaan suurimman kokonaan Euroopassa sijaitsevan maan olemukseen. Numeron aloittaa Ilmari Käihkön ajankohtainen vertaisarvioitu sotatieteellinen artikkeli Venäjän sodasta Ukrainassa. Clausewitzin sodankäynnin teoriaan tukeutuen hän avaa sitä, miksi vasta Venäjän täysimittainen invaasio Ukrainaan vuoden 2022 helmikuun lopulla on yleisesti tunnustettu sodaksi, vaikka Venäjä siinä vaiheessa soti Ukrainaa vastaan jo kahdeksatta vuotta. Käihkön analyysi tuo käsitystä Venäjän Ukrainassa käymästä sodasta vahvemmalle teoreettiselle pohjalle. Lisäksi se luo perustaa, josta hahmottuu tämän sodan merkitys teorioiden kehittämislle tulevaisuudessa.

Suuri osa teemanumeron artikkeleista käsittelee ja esittelee ukrainalaista nykykirjallisuutta, erityisesti runoutta. Se on nähtävästi aihealue, johon Suomesta löytyy varsin hyvin asiantuntemusta. Näistä Natalya Bekhtan artikkeli harkovalaisen Serhi Žadanin sodanaikaisesta runoudesta avaa sitä, miten Žadanin runojen *me*-diskurssi ottaa etäisyyttä sotatilanteelle tyypillisestä jaosta ystäviin ja vihollisiin. Žadan on Ukrainassa hyvin tunnettu tuotteliaan runoutensa lisäksi myös moneen kertaan palkittuna proosakirjailijana, kääntäjänä ja ska-

muusikkona. Hän on myös kansalaisaktivisti, joka on osallistunut molempiin kuluvan vuosisadan vallankumouksiin Ukrainassa ja toimittanut Itä-Ukrainan sota-alueille humanitaarista apua jo vuosia. Inna Häkkinen taas käsittelee esseessään toista viime vuosina kansainvälistä huomiota herättänyttä ukrainalaista kirjailijaa, Markijan Kamyšia ja hänen lukemattomiin Tšernobylin suojavyöhykkeelle suuntautuneisiin laittomiin vierailuihinsa perustuvaa romaaniaan *Oformlandia* (2015). Häkkinen osoittaa, miten Kamyš pyrkii tietoisesti luomaan aivan uudenlaista käsitystä Tšernobylistä inspiraation ja energian lähteenä. Toistaiseksi Kamyšin vierailut suojavyöhykkeelle ovat tauolla, sillä viime kesänä hän siirtyi vapaaehtoisena rintamalle taistelutehtäviin. Maiju Lehdon essee taas pureutuu venäjän kielen asemaan Ukrainassa odessalaisen venäjäksi kirjoittavan runoilijan Aleksandr Kabanovin kautta. Venäjän kieltä on laajasti alettu pitää valloittajan kielenä, mutta Kabanoville on tärkeää tehdä selväksi, että kieli ei ole sotaan syyllinen. Hänen töitään on ukrainantanut Serhi Žadan.

Ukrainan kulttuuria ruotivien artikkelien lisäksi teemanumero sisältää myös useita uusia suomennoksia sodan monimutkaisesta todellisuudesta kumpuavasta ukrainankielisestä runoudesta. Natalya Bekhta on yhdessä Matti Kangaskosken kanssa suomentanut Bekhtan artikkeliin sisältyvät kaksi Žadanin kokoelman *Antena* (2018) runoa. Sama parivaljakko on suomentanut taideosastolla julkaistavan uuden kielen olemusta pohdiskelevan runon Kateryna Kalytkolta, joka juuri ennen tämän numeron valmistumista palkittiin Ukrainan valtion huomattavimmalla kulttuuri- ja taidealojen palkinnolla. Hyökkäyssodan aikana myös Kalytko on osallistunut vapaaehtoisiiin maanpuolustustehtäviin. Lisäksi Maiju Lehdon essee sisältää kolme hänen yhdessä Konsta Lapinon kanssa suomentamaansa Aleksandr Kabanovin runoa. Taideosaston visuaalisemmassa jutussa taas Mika Pylsy esittelee Igor Tšekatškovin, joka on taltioinut valokuviansa päivittäistä elämää Ukrainassa niin ennen sotaa kuin sen ajanakin.

Marko Lehden kolumni pureutuu siihen kriittiseen itsetarkasteluun ja dekoloniaalisen näkökulman tarpeeseen, johon itäisen Euroopan tutkimuksen parissa moni on viimeisen vuoden aikana havahtunut. Samaa teemaa tulee laajemmin käsittelemään *Idäntutkimuksen* tämän vuoden viimeinen numero 4/2023, jonka teimana on Tieto ja valta ja johon hyvin ehtii vielä tarjota juttuja. Artikkeliehdotusten takarajat löytyvät tämän numeron sisäkannesta ja lehden kotisivuilta.

Tämänkertainen numero sisältää myös Liisa Bourgeot'n ja Jari Parkkisen taannoiset väitöselkiöt, joista edellinen käsittelee Gustav Špetin fenomenologiaa ja jälkimmäinen varhaisen Neuvostoliiton musiikkipoliittista keskustelua. Lisäksi Anni Lappela arvostelee viimeisimmän ukrainankielisen kaunokirjallisuuden suomennoksen, Jevhenija Kuznjetsovan kirjoittaman ja Eero Balkin suomentaman *Kysykää Mialta*, ja Simo Mannila taas Vladimir Gelmanin uusimman, Venäjän nykyhallintomallia ruotivan teoksen.

Idäntutkimus noudattaa ukrainankielisten sanojen ja nimien translitteroinnissa slaavilaisten kielten kyrillisten kirjainten SFS 4900 -standardia. Henkilönnimet voidaan translitteroida toisinkin, mikäli jokin toinen muoto on jo laajasti käytössä tai henkilö itse haluaa niin. Kotimainen standardi koskee pääsääntöisesti myös paikannimiä. Noudatamme kuitenkin myös Kotimaisten kielten keskuksen ohjeistusta suomenkielisistä eksonyymeistä, eli sellaisista ulkomaisten paikkojen nimistä, jotka ovat vanhastaan mukautuneet suomen kieleen toisenlaisessa muodossa kuin niiden omakieliset nimet. Niinpä *Kyjiv* on Kiova, *Harkiv* Harkova, *Odesa* Odessa, *Dnipro*-joki Dnepr ja *Tšornobyl* on Tšernobyl, paitsi jos on painava syy toisenlaiseen ratkaisuun.

Ukraina-teemanumero sisältää useita käännösartikkeleita ja muita suomennoksia. Suomennokset on kustannettu Suomen tiedekustantajien liiton myöntämällä käännöstuella, josta kiitämme.

Edellä mainitun *Idäntutkimuksen* tulossa olevan Tieto ja valta -numeron 4/2023 lisäksi juttuja ehtii tarjota vielä myös Raha-numeroon 3/2023, jonka vertaisarvioitujen artikkelien käsikirjoitusten takaraja on 28.4.2023 ja muiden juttujen 4.8.2023. Kaikkiin numeroihin saa mielellään tarjota myös teeman ulkopuolisia juttuja. Lopuksi kiinnitän huomiota tämän numeron Ajankohtaista-osastolla olevaan kutsuun: Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seuran suurelta osin tähän teemanumeroon perustuva kevätwebinaari ”Ukraina – ajankohdainen, mutta heikosti tunnettu” järjestetään 4.5.2023 klo 13–16. Ilmoittaudu ennakkoon saadaksesi Zoom-linkin!

Helsingissä 20.3.2023

Mika Perkiömäki